

Studijsko usmjerenje kao prediktor generalnih stavova spram osoba s poteškoćama

Dženan Skelić, Adrijana Skelić, Aida Rizvanović

SAŽETAK: Prezentirano istraživanje je usmjereno na ispitivanje stavova prema osobama s poteškoćama, odnosno osobama s posebnim potrebama, pri čemu je ispitano postojanje razlike u stavovima u odnosu na studijsko usmjerenje ispitanika.

Stavovi su ispitivani u odnosu na implikacije devijantnih karakteristika i segregacije osoba te njihovo tragično sagledavanje pri čemu su stavovi ispitivani u odnosu na tri kategorije OPP i to one s tjelesnim, intelektualnim i duševnim poteškoćama.

Pored stavova prema OPP, istraživanjem su obuhvaćene i vrijednosti ispitanika na skali empatije i mašte; skalama afilijativne motivacije te općih socio-demografskih pokazatelja, imajući u vidu eventualnu spregu između ovih karakteristika i stavova prema OPP.

Rezultati istraživanja pokazuju da je studijsko usmjerenje (društveno, humanističko, tehničko) značajan prediktor razlike u stavovima spram OPP. Također se pokazalo i da neki socijalni i ekonomski pokazatelji igraju značajnu ulogu u boldiranju te razlike.

Ključne riječi: *osobe s posebnim potrebama, stavovi, vrijednosti, empatija*

Study Orientation as a Predictor of General Attitudes towards People with Disabilities

ABSTRACT: The presented research is focused on examining attitudes towards people with disabilities or people with special needs, examining the existence of differences in attitudes with respect to the student's focus.

Attitudes were investigated in relation to the implications of deviant characteristics and segregation of persons and their tragic perception, where the attitudes were examined in relation to the three categories of OPP and those with physical, intellectual and mental disabilities.

In addition to attitudes towards the OPP, the survey also includes the values of the respondents on the scale of empathy and imagination; motivational motivation scales and general socio-demographic indicators, taking into account the possible association between these characteristics and attitudes towards OPP.

The research results show that the study orientation (social, humanistic, technical) is a significant predictor of differences in attitudes toward OPP. It has also been shown that some social and economic indicators play a significant role in boldening this difference.

Keywords: *people with special needs, attitudes, values, empathy*

UVOD

Kada su u pitanju stavovi koji PP, treba naglasiti kako su se ovi stavovi prije svega mijenjali na globalnoj socijalnoj i kulturalnoj razini u povijesnom određenju položaja osoba s PP, kako u odnosu na njihovu specifičnu poteškoću odnosno ometenost, tako i u odnosu na percepciju socijalne, ekonomske, poslovne, moralne, ali i svake druge kompetentnosti, poteškoćom odnosno ometenošću, pogodene jedinice.

Posmatrano u globalu, ometenosti se mogu manifestirati: na polju senzorne ometenosti (slabovidnost i sljepoća, naglušnost i gluhoća i dr), na polju intelektualne ometenosti, na planu tjelesne

ometenosti, te na planu duševne ometenosti (mentalna bolest).

U istraživanju smo zahvatili tri komponente stavova prema osobama s PP: kognitivnu komponentu stava-implikacija devijantnih karakteristika i segregacije karakteristika osoba s PP; kognitivnu komponentu stava-tragično sagledavanje osoba s PP; te afektivnu komponentu stava- nelagoda u interakciji sa osoba sa PP.

Stav predstavlja interakciju tri komponente: afektivne (emocionalne) komponente koja sadrži pozitivan ili negativan emocionalni odnos prema objektu stava, dajući mu naglašenu snagu i stabilnost; bihevioralne (konaktivne, akcione) komponente koja se

odnosi na namjere i spremnost na akciju prema objektu stava, bilo da ga se podrži, pomogne ili zaštiti ili da ga se izbjegava, onemogućiti ili napadne; te kognitivne komponente koja se odnosi na objektivna znanja ili subjektivna uvjerenja o objektu stava (Krech, 1972).

Autori najčešće govore o sedam dimenzija stava to su: valencija (pozitivan ili negativan stav), složenost (količina saznanja, emocija i tendencija ka akciji), ekstremnost (stupanj pozitivnosti odnosno negativnosti), usklađenost (kada su komponente iste valencije), dosljednost (da li slijede obrazac u svim prilikama), snaga (otpornost stava) i otvorenost stava (spremnost na manifestaciju stava).

Allport (1935) navodi četiri glavna mehanizma postanka stavova: integracijom – postepeno iz pojedinačnih doživljaja; diferencijacijom – uklapanjem primarnog stava u nova područja stvaraju se novi stavovi; traumom – prinudnom organizacijom u mentalnom polju kroz intenzivan emocionalni doživljaj; te imitacijom – preuzimajući percipirani obrazac od značajnih drugih.

Osobe s posebnim potrebama često se označavaju kao osobe s invaliditetom, odnosno, onaj ko ima neko oštećenje, tj. neko ko nije validan, valjan (Rački, 1997; Zovko, 2000; Žunić, 2001), pri čemu je očito kako terminološko određenje tih osoba u sebi sadrži negativan prizvuk (Zovko, 1999) što vodi ka stigmatizaciji i pored mišljenja kako taj odnos (Russel, 2002) definira vrijednosti društvenog uređenja. Dakle, stavovi prema osobama s posebnim potrebama definitivno jesu kategorija vrednosnih stavova jer sadrže komponentu procjene i kvalifikacije nečije vrijednosti, valjanosti, odnosno ravnopravnosti i jednakosti u odnosu na ostale.

Analizom radova o vrijednostima možemo utvrditi postojanje tri primarna pristupa i to: filozofskog, antropološko - sociološkog te psihološkog. Sažimanjem ovih pristupa i njihovih postulata možemo reći kako su vrijednosti naučeni, postojani hijerarhijski sistem visokogeneraliziranih višestrukih standarda koji upravljaju ponašanjem (Rokeach, 1968) i određuju njegovu orijentaciju (Kluckhohn i Strodtbeck, 1961): ka čovjekovoj prirodi, ka njegovom odnosu s prirodom i natprirodom, ka vremenu, djelovanju i relacijama spram sebe i drugih; a u skladu su s njegovom ličnošću i interesima (Spranger, 1928), kao i svjetonazoro filozofijom i načinom života.

Vrednosni sistem nije samo pitanje sistema vrednovanja već on oblikuje našu stvarnost i naše odnošenje spram nje te tako i naše odnošenje spram drugih. Ovo je posebno značajno s aspekta spremnosti na pomaganje drugima. Spolna pripadnost i pripadnost kulturi značajno određuju način i oblik ispoljavanja tendencije da se pomaže drugima (Aronson, Wilson i Akert, 2005) Ova potreba je često povezana s empatijom u čijoj pozadini nalazimo distributivnu pravdu (prema potrebi i zaslugi) u sprezi s moralnošću, određenu kroz tri principa: zaslugu, potrebu i jednakost (Bošnjak, 2007), koja podrazumijeva saosjećajno (Miller, 2000) naspram stresnog reagovanja na tuđi jad te se time može smatrati jednim od najznačajnijih pokazatelja društveno kompetentnog socio-emocionalnog funkcionisanja (Salovey i Sluyter, 1999).

Altruističko ponašanje predstavlja posebnu vrstu društvenog, odnosno prosocijalnog ponašanja, odnosno ponašanja koje ima pozitivne posljedice po druge ljude (Šiber, 1998), zasićeno različitim motivima koje doživljavamo kao altruističke kao što su (Vasović, 1975): moralne obaveze, recipročnost, povećanje samopoštovanja, želja za priznanjem te empatija, a pri tome zadovoljava predviđena mjerila (Zvonarević, 1989): usmjerenost na dobrobit drugih, koja nije pokrenuta očekivanjem bilo kakve nagrade (Batson, 1991), pri čemu takva akcija sadrži element koštanja, katkad i žrtvovanja, koji je svjestan i intencionalan.

Dakle, ono što je s aspekta našeg rada važno primijetiti to je da sposobnost saosjećanja, odnosno sposobnost da se saživi sa stanjem druge jedinice, predstavlja element naše spremnosti da se doživi druga jedinka kao vrijedna naše pozornosti i brige te da se doživi kao nama srodna i time jednako vrijedna što bi pokrenulo mehanizam potrebe da se to saosjećanje transformiše u pomoć čak i do mjere vlastitog žrtvovanja. Dakle, empatija kao sposobnost nije dostatna bez naše usmjerenosti ka drugima, a to je ono što ispitujemo afilijativnom motivacijom.

METOD

Uzorak

Istraživanje je obuhvatilo 200 studenata Univerziteta u Zenici od čega 22 sa Zdravstvenog fakulteta (11%); 27 s Mašinskog fakulteta (13,5%); 50 s Ekonomskog fakulteta (25%); 49 s Pravnog fakulteta (24,5%) te 52 studenta s Filozofskog fakulteta u Zenici (26%). Veći procenat ispitanika je ženskog spola, njih 62,5% (N=125), dok muški ispitanici čine 37,5% uzorka (N=75). Dob ispitanika se kreće između 18 i 25 godina, pri čemu je najveći procenat ispitanika u dobi od 20 godina (33%). Prema demografskom porijeklu, ispitanici u nešto većem procentu dolaze iz seoske sredine, njih 50,5% (N=101), odnosno iz gradske sredine 49,5% (N=99).

Instrumenti

Skala afilijativne motivacije predstavlja hrvatsku adaptaciju Hill-ove (1987) skale interpersonalne orijentacije. Skala sadrži 23 itema na koje se iskazuju stepen stepen slaganja 1-5, odnosno od opće se ne slažem do u potpunosti se slažem. Rezultati se iskazuju na 4 subskele i to: emocionalna podrška; socijalna usporedba; pozitivna stimulacija; te pažnja. U našem istraživanju dobijen je Cronbach alpha: $\alpha = .80$.

Skala emocionalne empatije i mašte je skala autorice Raboteg-Šarić koja je nastala prema urneku najčešće korištenih skala koje su ispitivale empatiju, a prema Batson-ovom modelu. Skala sadrži 25 itema s ponuđenim stepenom slaganja od /-4 odnosno uopće se ne odnosi na mene do u potpunosti se odnosi na mene. U našem istraživanju dobijen je Cronbach alpha: $\alpha = .73$.

Skale stavova prema osobama s poteškoćama je skala autora Pedisić i Vulić-Prtorić koju smo za ove potrebe adaptirali tako što smo od njihove varijante za stavove spram osoba s tjelesnim teškoćama napravili tri skale stavova spram osoba s intelektualnim, psihičkim i tjelesnim poteškoćama. Skala mjeri kognitivnu komponentu implikacije devijantnih karakteristika i segregacije, kognitivnu komponentu

tragičnog sagledavanja osoba s teškoćama, te afektivnu komponentu nelagode u interakcijama. Skala KKS broji 19 itema, a AKS 6 itema. U našem istraživanju dobijen je Cronbach alpha: $\alpha=.76$.

REZULTATI

Ispitanici s različitih studijskih usmjerenja statistički se značajno razlikuju po izraženosti skale mašte ($F=2.587$; $p=.038$), pri čemu naknadna usporedba Turcey testom ukazuje na to da ova razlika prije svega počiva na razlici između studenata Zdravstvenog i Ekonomskog fakulteta ($p=.044$) pri čemu je skala mašte izraženija kod studenata Zdravstvenog fakulteta ($M=21.13$; $sd=4.74$), nego kod studenata Ekonomskog fakulteta ($M=17.28$; $sd=5.36$).

Ispitanici s različitih studijskih usmjerenja statistički se značajno razlikuju po izraženosti skale empati ($F=2.424$; $p=.030$), pri čemu naknadna usporedba Turcey testom ukazuje na to da ova razlika prije svega počiva na razlici između studenata Pravnog i Ekonomskog fakulteta ($p=.032$) pri čemu je skala empatije manje izražena kod studenata Pravnog fakulteta ($M=70.28$; $sd=14.00$), nego kod studenata Ekonomskog fakulteta ($M=76.6$; $sd=8.34$).

Ispitanici s različitih studijskih usmjerenja statistički se značajno razlikuju po izraženosti skale afilijativne motivacije, subskala emocionalne podrške ($F=3.884$; $p=.005$), pri čemu naknadna usporedba Turcey testom ukazuje na to da ova razlika prije svega počiva na razlici između studenata Pravnog i Zdravstvenog fakulteta ($p=.029$), Pravnog i Mašinskog fakulteta ($p=.022$) te Pravnog i Ekonomskog fakulteta ($p=.021$) pri čemu je skala emocionalne podrške najslabije izražena kod studenata Pravnog fakulteta. Statistička razlika između studenata Pravnog i Filozofskog fakulteta nije statistički značajna ($p=.229$) iako je emocionalna podrška nešto izraženija kod studenata Filozofskog fakulteta.

Ispitanici s različitih studijskih usmjerenja statistički se značajno razlikuju po izraženosti skale afilijativne motivacije, subskala socijalne usporedbe ($F=2.654$; $p=.034$), pri čemu naknadna usporedba Turcey testom ukazuje na to da ova razlika prije svega počiva na razlici između studenata Pravnog i Mašinskog fakulteta ($p=.033$) pri čemu je subskala socijalne usporedbe izraženija kod studenata Mašinskog fakulteta ($M=15.22$; $sd=2.20$), nego kod studenata Pravnog fakulteta ($M=13.30$; $sd=3.65$).

Ispitanici s različitih studijskih usmjerenja statistički se značajno razlikuju po izraženosti skale afilijativne motivacije, subskala pozitivne stimulacije ($F=4.035$; $p=.004$), pri čemu naknadna usporedba Turcey testom ukazuje na to da ova razlika prije svega počiva na razlici između studenata Pravnog i Mašinskog fakulteta ($p=.003$) pri čemu je subskala pozitivna stimulacija izraženija kod studenata Mašinskog fakulteta ($M=27.25$; $sd=3.78$), nego kod studenata Pravnog fakulteta ($M=23.12$; $sd=5.98$).

Kada je u pitanju skala afilijativne motivacije subskala pažnje ne nalazimo statistički značajnu razliku među ispitanicima različitih studijskih usmjerenja ($F=1.835$; $p=.124$).

Ispitanici se statistički značajno razlikuju u odnosu na gender pripadnost na slijedećim skalama: skala empatije ($F=6.973$; $p=.009$) pri čemu ženski ispitanici

($M=75.48$; $sd=10.38$) pokazuju statistički značajno više rezultate u odnosu na muške ispitanike ($M=71.33$; $sd=11.39$) te skala afilijativne motivacije, subskala emocionalne podrške ($F=9.10$; $p=.003$) pri čemu ženski ispitanici ($M=26.20$; $sd=4.74$) iskazuju više vrijednosti na ovoj subskali, nego muški ispitanici ($M=23.93$; $sd=5.79$). Na ostalim subskalama nije pronađena statistički značajna razlika u odnosu na gender pripadnost.

Ispitanici se ne razlikuju statistički značajno na mjernim skalama niti subskalama mašte, empatije i afilijativne motivacije, u odnosu na njihovo demografsko porijeklo.

Ispitanici s različitih studijskih usmjerenja statistički se značajno razlikuju po izraženosti skale implikacije devijantnih karakteristika i segregacije osoba s intelektualnim teškoćama ($F=2.785$; $p=.028$), pri čemu najviši stepen segregacije osoba s intelektualnim teškoćama navode studenti Zdravstvenog ($M=27.68$; $sd=5.49$) i Mašinskog fakulteta ($M=27.25$; $sd=5.4$), dok najniži stepen segregacije nalazimo kod studenata Ekonomskog ($M=24.84$; $sd=5.45$) i Pravnog fakulteta ($M=24.59$; $sd=4.63$). Sličan nalaz imamo i kada je u pitanju segregacija osoba s duševnim teškoćama ($F=2.562$; $p=.040$), pri čemu najviši stepen segregacije iskazuju studenti Zdravstvenog fakulteta ($M=28.40$; $sd=6.05$), dok najniži iskazuju studenti Pravnog fakulteta ($M=25.08$; $sd=4.78$).

Ispitanici s različitih studijskih usmjerenja statistički se značajno razlikuju po izraženosti skale nelagoda u interakciji s osobama s intelektualnim teškoćama ($F=3.83$; $p=.005$), pri čemu najviši stepen nelagode u interakciji s osobama s intelektualnim teškoćama navode studenti Mašinskog ($M=19.59$; $sd=5.21$) i Zdravstvenog fakulteta ($M=18.59$; $sd=5.57$), dok najniži stepen nelagode nalazimo kod studenata Pravnog fakulteta ($M=14.85$; $sd=6.57$). Sličan nalaz imamo i kada je u pitanju nelagoda u interakciji s osobama s duševnim teškoćama ($F=3.183$; $p=.015$), pri čemu najviši stepen nelagode iskazuju studenti Mašinskog fakulteta ($M=20.44$; $sd=4.90$), dok najniži iskazuju studenti Pravnog fakulteta ($M=15.87$; $sd=7.07$).

Prema rezultatima primjenjene ANOVA-e ne nalazimo statistički značajnu razliku u stavovima ispitanika spram osoba s poteškoćama u odnosu na gender pripadnost ispitanika.

Primjenom ANOVA-e utvrdili smo postojanje statistički značajne razlike između ispitanika različitog demografskog porijekla, s obzirom na njihove stavove spram osoba s poteškoćama i to na slijedećim skalama: tragično sagledavanje osoba s tjelesnim teškoćama ($F=4.28$; $p=.040$); tragično sagledavanje osoba s intelektualnim teškoćama ($F=6.53$; $p=.011$); tragično sagledavanje osoba s duševnim teškoćama ($F=4.05$; $p=.045$); nelagoda u interakciji s osobama s tjelesnim teškoćama ($F=8.97$; $p=.003$); nelagoda u interakciji s osobama s intelektualnim teškoćama ($F=8.70$; $p=.004$); nelagoda u interakciji s osobama s duševnim teškoćama ($F=10.14$; $p=.002$). Pri tome ispitanici sa sela tragičnije sagledavaju osobe s posebnim potrebama ($M1s=28.72$; $sd1s=6.22$ / $M2s=30.52$; $sd2s=6.18$ / $M3s=31.51$; $sd3s=6.37$), nego ispitanici iz grada ($M1g=26.6$; $sd1g=8.12$ / $M2g=28.09$; $sd2g=7.91$ / $M3g=29.61$; $sd3g=6.95$); odnosno

ispitanici sa sela osjećaju veću nelagodu u interakciji s osobama s poteškoćama ($M4s=17.25$; $sd4s=4.83$ / $M5s=18.17$; $sd5s=5.05$ / $M6s=19.01$; $sd6s=4.72$), nego ispitanici iz grada ($M4g=14.94$; $sd4g=6.00$ / $M5g=15.84$; $sd5g=6.07$ / $M6g=16.54$; $sd6g=5.61$).

DISKUSIJA

Iz rezultata je vidljivo kako osobe ženskoga spola pokazuju značajno veći stepen empatije, pa samim time i subskale emocionalne podrške na skali afilijativne motivacije, a što je sve u skladu s očekivanjima (uporedi: Aronson, Wilson i Akert, 2005). Interesantno je, pak, kako je studijsko usmjerenje pokazalo značajnu povezanost s empatijom i emocionalnom usmjerenošću, pri čemu je evidentno kako studenti prava pokazuju najniže rezultate na tim skalama. Ovakvu tendenciju možemo tumačiti usmjerenošću studenata ovih studija na emocionalnu hladnoću i nedostatak saosjećanja kao parametar objektivnosti kojem teže i kakav pokušavaju njegovati kao uzor. Iako bi bilo očekivano, s obzirom na ovakvu tendenciju ka niskim rezultatima na skalama emocionalne podrške i empatije, da ispitanici s pravnih studija također pokazuju najveći stepen negativnih stavova prema osobama s poteškoćama, istraživanje pokazuje suprotno, odnosno da takvi ispitanici pokazuju niži stepen negativnih stavova prema OPP kako na planu segregacije tako i na planu nelagode u interakciji. Ovakav rezultat nam može biti pokazatelj važnosti zakonskih odredbi i pravnih akata i njihove primjene u stvarnom životu jer je očekivano da je ovakav odnos studenata pravnih fakulteta posljedica svijesti o zakonskom neutemeljenju negativnog odnosa odnosno zakonske kažnjivosti segregacije i diskriminacije po bilo kom osnovu. S druge strane, s obzirom na negativnu povezanost empatije i pozitivnih stavova spram OPP, možemo zaključiti kako empatija i nije tako pozitivna kako nam se na prvu prezentira jer je znanstveno potvrđeno kako je stepen empatije veći za one koje osjećamo bliskijima, odnosno srodnijima te samim time visok stepen tendencije ka empatiji ne znači da ćemo više empatirati sa svakim, već samo s onima koje doživljavamo srodnima, dok zakonski akti ne poznaju subjektivnu percepciju jednakosti, već je ona objektivna mjera određena pravnom regulativom.

ZAKLJUČAK

Iako možda ovaj rad ne pokazuje na nedvosmislen način da je pravni okvir taj koji treba da bude primarni kod određenja naših stremljenja ka jednakopravnosti OPP, zasigurno da, iako to nije bila prvobitna namjera rada, dobijena razlika pokazuje na ozbiljnu potrebu za preispitivanjem našeg društvenog angažmana na planu promjene svijesti putem edukacije, koja postaje besmislena ukoliko su tačne naše sumnje potaknute rezultatima ovog istraživanja, a pri čemu bi se fokus onda trebao premjestiti na pravne regulative i pravne

sankcije. Također bi, kako već neki autori ističu (Bloom, 2017), trebalo ozbiljno preispitati naš odnos prema empatiji i objektivno utvrditi kolika je dobrobit od iste, a u kolikoj mjeri empatija doprinosi segregaciji od onih koje doživljavamo kao druge.

LITERATURA

- Allport, G. W. (1935). Attitudes. U: C. Murchison (ur.), *Handbook of social psychology*, str. 798–844. Worcester Clark Univ. Press.
- Aronson, Wilson T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Batson, C. D. (1991). *The altruism question: Toward a social-psychological answer*. Hillsdale, NJ: Erlbaum Associates.
- Bloom, P. (2017). *Against empathy: The Case for Rational Compassion*. London: Bodley Head.
- Bošnjak, H. (2007). *Empatija*. Tešanj: Planjax.
- Cockerham C. W. (1981). *Sociology og Mental Disorder*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Krech, D., Crutchfield, R. S. i Ballachey, E. L. (1972). *Pojedinac u društvu*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije.
- Kluckhohn, F. R. i Strodtbeck, F. L. (1961). *Variations in value orientations*. London: Greenwood Press.
- Miller, B. (2000). *Komunikacija s djecom*. Sarajevo: Filozofski fakultet.
- Rački, J. (1997). *Teorija profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom*. Zagreb: Fakultet za defektologiju.
- Rački, J. (1996). Osobe s invaliditetom u svijetu rada koji se mijenja. *Defektologija*, 31: 1-2.
- Rokeach, Milton (1968). *Beliefs, attitudes, and values: A theory of organization and change*. San Francisco, CA: Jossey-Bass..
- Russell, M. (2002). What Disability Civil Rights Cannot Do: Employment and Political Economy. *Disability & Society*, 17(2): 117-135.
- Salovey, P. i Sluyter, D. J. (1999). *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija*. Zagreb: Educa.
- Spranger, E. (1928). *Types of men*. Halle: Max Neimeyer.
- Šiber, I. (1998). *Osnovi političke psihologije*. Zagreb: Politička kultura.
- Vasović, M. (1975). Istraživanje altruizma. *Psihologija*, VII: 3-4.
- Zovko, G. (2000). Socijalna skrb o invalidima u Republici Hrvatskoj. *Revija socijalne politike*, 3-4: 273-287.
- Zovko, G. (1999). Invalidi i društvo. *Revija za socijalnu politiku*, 2: 105-107.
- Zvonarević, M. (1989). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Žunić, Z. (2001). *Profesionalnom rehabilitacijom u 21. Stoljeće*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.

INFORMACIJE O AUTORIMA

Dženan Skelić

Filozofski fakultet u Zenici

e-mail: dzenan.skelic@gmail.com

Adrijana Skelić

JU Škola za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju osoba sa poteškoćama u psiho-fizičkom razvoju Zenica

e-mail: adrianna.skelic@gmail.com

Aida Oković-Rizvanović

Univerzitet u Zenici

e-mail: aida.rizvanovic@unze.ba